

■ Zımnî teminatlar nelerdir?

Yukarıda yer verilen açık teminatlar, bir yargılamanın adil bir biçimde yürütülmesi için yeterli değildir. Bu yaklaşımdan hareket eden Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi zamanla adil bir şekilde dinlenilme hakkının (hakkaniyet uygun yargılanma hakkı) gerekleri olarak, diğer bazı haklara da riayet edilmesinin zorunlu olduğu yönünde bir içtihat geliştirmiştir. Bu teminatlara zımnî teminatlar adı verilmektedir.

Zımnî teminatlar arasında aşağıdaki şemada gösterilenler sayılabilir:



Çelişmeli muhakeme hakkı tarafların dosyaya giren bilgi ve belgelerden haberdar olması ve bunları tartışma imkânına sahip olması anlamına gelir.

Silahların eşitliği ilkesi uyarınca taraflar muhakeme işlemlerinde birbirileri karşısında dezavantajlı konumda bırakılmamalıdır. Bu ilke yargılamanın tüm taraflarına kendi iddia ve savunmalarını sunmaları için makul derece fırsat verilmesini de içerir.

Hâkimlerin ve mahkemelerin verdikleri karar ve hükümlerinin hangi nedenlere dayandığını belirttikleri kısma gerekçe adı verilir. Mahkeme kararlarının gerekçeli olmasını, **gerekçeli karar hakkı** teminat altına alır.

Susma ve kendini suçlayıcı delil sunmaya zorlanamama hakkı, suç isnadı altında olan kimsenin özgür iradesini korur.

Doğrudan doğruyalık ilkesinin en temel getirilerinden birisi hâkimin değişmezliği ilkesidir.

Duruşmada hazır bulunma, delil sunma ve duruşmaya etkili katılım hakları, kişinin kendisini etkili bir şekilde savunmasının güvencesidir.

Tüm bu haklar, muhakeme hukukuna ilişkin kanunlarda yer alan çok çeşitli kuralların çıkış noktası, ilham kaynağı ve özüdür.

Zımnî teminatlarla açık teminatlar arasında bir fark var mı?



Zımnî teminatlar, en az Sözleşme'de açıkça sayılan teminatlar kadar büyük bir öneme sahiptir ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin geliştirici yorum anlayışının bir sonucudur. Zımnî teminatlar, açıkça sayılan teminatlarla aynı hukuki etkiyi doğurur. Dolayısıyla açık ve zımnî teminatlar arasında, hukuki bağlayıcılık bakımından bir fark yoktur.



Türkiye'de Ceza Adalet Sisteminin Güçlendirilmesi ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi İhlallerinin Önlenmesi için Yargı Mensuplarının Kapasitesinin Artırılması Projesi

Türkiye'de Ceza Adalet Sisteminin Güçlendirilmesi ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi İhlallerinin Önlenmesi için Yargı Mensuplarının Kapasitesinin Artırılması Projesi

Bu Broşür "Türkiye'de Ceza Adalet Sisteminin Güçlendirilmesi ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi İhlallerinin Önlenmesi için Yargı Mensuplarının Kapasitesinin Artırılması" Avrupa Birliği ve Avrupa Konseyi Ortak Projesi kapsamında hazırlanmıştır. Bu Proje Avrupa Birliği ve Avrupa Konseyi tarafından birlikte finanse edilmekte, Avrupa Konseyi tarafından yürütülmektedir. Projenin sözleşme makamı Merkezi Finans ve İhale Birimidir. Bu broşürde yer alan görüş ve düşünceler yazarların sorumluluğundadır ve Avrupa Birliği, Avrupa Konseyi veya projenin faydalanıcı kurumları Türkiye Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı ve Türkiye Adalet Akademisi'nin resmi politikalarını yansıtmamaktadır.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (m.6/1) Adil Yargılanma Hakkı Bağlamında Genel Kural

ÖNEMLİ BİLGİ

Bu broşür, Türk Yargı Sistemi ve haklarınız konusunda sizlere genel bilgiler vermek amacıyla "Ceza Adalet Sisteminin Güçlendirilmesi ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi İhlallerinin Önlenmesi için Yargı Mensuplarının Kapasitesinin Artırılması Ortak Projesi" kapsamında hazırlanmıştır. Kolayca anlaşılabilmesi için metinler sadeleştirilmiş ve mümkün olduğu ölçüde hukuki terimler kullanılmamıştır. Yalnızca bu broşürde yer alan bilgilere dayalı olarak işlem yapmak hak kaybına yol açabilir.

Bu materyaller, bilgilendirme amaçlı hazırlanmış olup, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin Adil Yargılanma, 6. Maddesinin ikinci ve üçüncü fıkralarının tekrardan incelenmesi ve gerekli prosedürlerin takip edilmesi gerektiğini bilgilerinize sunarız.

Lütfen tam ve doğru bilgilendirilmek için broşürün tamamını okuyunuz.



Proje ile alakalı tüm bilgilere projenin internet sitesinden ulaşabilirsiniz.

<https://www.coe.int/tr/web/ankara/strengthening-the-criminal-justice-system-in-turkey>

Avrupa Konseyi, Avrupa kıtasının önde gelen insan hakları kuruluşudur. Kuruluş bünyesinde 46 üye devlet bulunmaktadır. Avrupa Konseyi üye devletlerinin tamamı; insan hakları, demokrasi ve hukukun üstünlüğünün korunmasını teminat altına almak üzere tasarlanmış olan Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ni imzalamıştır. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Sözleşme'nin üye devletlerdeki uygulanmasını denetler.





Adil yargılanma hakkı nedir? Ne değildir?

Adil yargılanma hakkı, çoğunlukla sanılanın aksine yargılamanın sonucunun adil olmasını teminat altına almaz. Zira adalet, aslında bir ideal ve ilgilinin bakış açısına göre göreceli bir kavramdır. Adil yargılanma hakkı ise bu ideale ulaşma amacıyla çıkılan yolda, yapılan yargılamada kişiye tanınan haklar bütünüdür teminat altına almaktadır.



“Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.”

Yargılamada uyulması gereken kurallar, muhakeme hukukuna ilişkin kanunlarda düzenlenir (Ceza Muhakemesi Kanunu, İdari Yargılama Usulü Kanunu, Hukuk Muhakemeleri Kanunu gibi). Bu kanunlarda yer alan kurallar, adil yargılanma hakkına ilişkin temel ilkelere uygun olmalı ve bu şekilde yorumlanmalıdır.



Adil Bir Yargılamanın Ön Şartı Adil Yargılanma Hakkına Riayet Edilmesidir

Adil yargılanma hakkı, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6. maddesinde güvence altına alınan temel insan haklarından biridir. Bu hak, çocuklar bakımından da ayrıca 1990 tarihli Çocuk Hakları Sözleşmesi'yle (m. 40) düzenlenmiştir.

Adil yargılanma hakkının altında hangi teminatların yer aldığı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin ve Anayasa Mahkemesi'nin içtihatlarıyla somutlaşmıştır. Bu broşür, adil yargılanma hakkına ilişkin genel kural hakkında kısa bilgiler verme amacını taşımaktadır.



Ulusal Mevzuatta Adil Yargılanma Hakkı

Savunma hakkını da bünyesine alan adil yargılanma hakkı, Anayasa'nın 36. Maddesinde, hak arama hürriyeti başlığı altında düzenlenmiştir:



Adil yargılanma hakkından kimler faydalanabilir?

Adil yargılanma hakkı, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde iki ayrı faydalanıcıya tanınmıştır:

- **Medeni hak ve yükümlülüklerle ilişkin uyuşmazlıklarda ilgili taraflar**



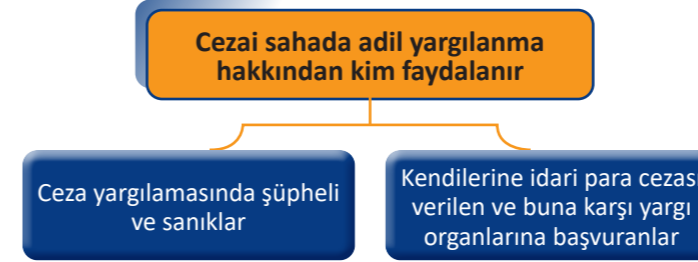
Kural olarak özel hukukla ilgili davalar, medeni hak ve yükümlülüklerle ilişkin uyuşmazlıklar (örneğin, işçi-işveren arasındaki davalar, alacak-borç ilişkisinden kaynaklanan davalar) kapsamında yer almaktadır. Bununla beraber Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, kamu hukukuna ilişkin özellikleri olmasına rağmen avukatlık veya hekimlik gibi mesleki faaliyetlerin yürütülmesi, ruhsat iptali, haksız yakalama ve tutuklamaya ilişkin tazminat gibi pek çok konuyu medeni hak ve yükümlülükler kapsamında değerlendirmiştir. Anayasa Mahkemesi de “medeni hak ve yükümlülükler” kavramını benzer şekilde yorumlamaktadır.

- **Suç isnadına (kişinin bir suç işlemekle itham edilmesine) ilişkin uyuşmazlıklarda (cezai saha) ise suç isnadı altında bulunan kişiler:**

Burada kuşkusuz birinci faydalanıcı ceza muhakemesinde şüpheli ve sanık statüsünde olanlardır. Buna, kendilerine idari para ceza kesilenleri eklemek gerekir.

Türk hukuk sisteminden idari para cezalarına ilişkin davalar konusuna göre sulh ceza hâkimlikleri, idare mahkemeleri veya vergi mahkemelerinde açılabilir. Tüm bu yargı organları önünde kendilerine idari para cezası verilen kişiler adil yargılanma hakkından benzer şekilde faydalanır.

Bu broşürde daha çok, suç isnadı altında olan kişilere yönelik bilgiler verilmesi amaçlanmıştır.



Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6/1. maddesinde hangi teminatlar var?

6. maddenin ilk fıkrasında yer alan haklar, hem ceza davalarında sahada (suç isnadı) hem de medeni hak ve yükümlülüklerle ilişkin olarak görülen davalarda ileri sürülebilecek olan ortak hakları, yani genel kuralı içermektedir.

Sözleşme'nin 6/1. maddesindeki teminatlar ikiye ayrılır.



- **Açık teminatlar nelerdir?**



Herkes kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından aleni bir şekilde ve makul sürede yargılanmalıdır.

Aleni bir şekilde yargılanma hakkının bazı istisnaları olabilir. Örneğin suça sürüklenen çocukların yargılaması kapalı yapılır. Ayrıca genel ahlâkın veya kamu güvenliğinin kesin olarak gerekli kıldığı hallerde duruşmanın bir kısmı veya tamamı kapalı yapılabilir. Örneğin mağdurun mahremiyetini korumak amacıyla kapalı duruşma yapılması mümkündür.

Zımnî teminatların kaynağı olan adil bir şekilde dinlenilme hakkı için alt başlığa bakılmalıdır.